

ZATWIERDZAM
Wielkopolski Wojewódzki Inspektor
Ochrony Roślin i Nasiennictwa

Radosław Grychowski
/podpisano elektronicznie/

**Trzyletni plan kontroli w związku z
wykryciem bakterii *Ralstonia solanacearum*
w rzece Warcie**

Poznań, 2025 r.

Wstęp

Program kontroli występowania bakterii *Ralstonia solanacearum* został opracowany w związku z wykryciem ww. bakterii na terenie województwa wielkopolskiego w próbkach wody pobranych z rzeki Warty oraz w roślinie rosnącej w tej rzece tj. psiance słodkogórz (*Solanum dulcamara*). Występowanie bakterii stwierdzono na terenie powiatów: kolskiego, konińskiego, międzychodzkiego, obornickiego, szamotulskiego, śremskiego, średzkiego oraz wrzesińskiego.

Bakteria *Ralstonia solanacearum* jest groźnym agrofagiem kwarantannowym, której żywicielami są m. in. ziemniak (*Solanum tuberosum*), pomidor (*Solanum lycopersicum*), papryka (*Capsicum annuum*), tytoń (*Nicotiana* spp.) anturium (*Anthurium* spp.) i pelargonie (*Pelargonium* spp.) oraz dzikorosnące rośliny psiankowate (*Solanaceae*).

Nie ma skutecznych metod zwalczania tej bakterii w roślinach.

Podstawy prawne

Bakteria *Ralstonia solanacearum* wymieniona jest w art. 3 oraz pkt. 1 ppkt 2 Części B Sekcja A. Załącznika II Rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2019/2072 z dnia 28 listopada 2019 r. ustanawiającego jednolite warunki wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2031 w sprawie środków ochronnych przeciwko agrofagom roślin i uchylające rozporządzenie Komisji (WE) nr 690/2008 oraz zmieniającego rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2018/2019 (Dz. U. UE, z 2019 r., L 319) co oznacza, że jest ona agrofagiem kwarantannowym.

Agrofagi kwarantannowe zwalczane są urzędu zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2031 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie środków ochronnych przeciwko agrofagom roślin, zmieniającego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 228/2013, (UE) nr 652/2014 i (UE) nr 1143/2014 oraz uchylające dyrektywy Rady 69/464/EWG, 74/647/EWG, 93/85/EWG, 98/57/WE, 2000/29/WE, 2006/91/WE i 2007/33/WE (Dz. U. UE, z 2016 r., L 317).

Organem odpowiedzialnym za zwalczanie agrofagów kwarantannowych jest Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa zgodnie z ustawą z dnia 13 lutego 2020 r. o ochronie roślin przed agrofagami (tj. Dz. U. z 2023 r., poz. 301).

Szczegółowe sposoby zwalczania bakterii *Ralstonia solanacearum* określone są w następujących rozporządzeniach tj.

- Rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2022/1193 z dnia 11 lipca 2022 r. ustanawiającym środki w celu zwalczania i zapobiegania rozprzestrzenianiu się *Ralstonia solanacearum* (Smith 1896) Yabuuchi et al. 1996 emend. Safni et al. 2014. Sprostowanie do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2022/1193 z dnia 11 lipca 2022 r. ustanawiającego środki w celu zwalczania i zapobiegania rozprzestrzenianiu się *Ralstonia solanacearum* (Smith 1896) Yabuuchi et al. 1996 emend. Safni et al. 2014 (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 185 z dnia 12 lipca 2022 r.),
- Rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2024/2632 z dnia 8 października 2024 r. zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) 2022/1193 w odniesieniu do środków dotyczących wody, która może być zakażona przez *Ralstonia solanacearum* (Smith 1896) Yabuuchi et al. 1996 emend. Safni et al. 2014, środków, które mają być wprowadzane przez

podmioty profesjonalne, oraz wzoru formularza na potrzeby sprawozdań z wyników kontroli (Dalej zwane Rozporządzeniem Komisji (UE) 2022/1193) oraz

- Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 roku w sprawie środków zwalczania *Clavibacter sepedonicus* oraz *Ralstonia solanacearum* (Dz. U. z 2023 r., poz. 460 ze zm.)

Objawy występowania

Na roślinach ziemniaka pierwszym objawem jest więdnienie, żółknięcie i zahamowanie wzrostu liści. W późniejszym etapie liście brązowieją i ostatecznie obumierają. W miarę rozwoju choroby, na dolnej części łodygi można zobaczyć brązowiejące zainfekowane pasma przewodzące widoczne jako ciemne, wąskie smugi prześwitujące przez naskórek łodygi lub po jej przecięciu.

Na bulwach ziemniaka objawy wstępują w późniejszym stadium infekcji. Na przekrojach poprzecznych bulwy zwykle widać pierścien wyrażnych szarobrązowych przebarwień. Z pierścienia wiązek przewodzących wycieka szarobiały śluz bakteryjny. W pobliżu oczek i w miejscu łączenia bulwy ze stolonem, wyciek szarawobiałego śluzu z oczek lub stolonów. Objawy na bulwach można pomylić z inną chorobą tj. bakteriozą pierścieniową ziemniaka powodowaną przez bakterię *Clavibacter sepedonicus*. Zdarza się, że bulwy z zainfekowanych roślin mogą nie wykazywać żadnych objawów.

Zakażone rośliny pomidora charakteryzują się silnym, szybkim więdnieniem liści. W warunkach polowych objawy mogą pojawić się najpierw w dolnych partiach, gdzie gromadzi się wilgoć. Zainfekowane rośliny pomidora mogą być chlorotyczne lub karłowate, z korzeniami przybyszowymi na łodydze. Podobnie jak w przypadku ziemniaków, objawy te można pomylić z objawami innych chorób. Wypływ bakteryjny w postaci cienkich, mlecznobiałych nitek występuje po przecięciu łodyg i umieszczeniu ich w wodzie. Wypływ jest łatwo widoczny gołym okiem. Zainfekowane rośliny mogą pozostawać bezobjawowe przez długi czas.

Objawy występujące na innych gatunkach roślin uprawnych mogą być podobne do tych występujących na roślinach ziemniaka i pomidora. Zaatakowane liście wiotczeją, więdną i żółkną. W zaawansowanych stadiach mogą wystąpić przebarwienia naczyń w dolnej łodydze i brązowienie korzeni. W przypadku zakażonych roślin pelargonii liście podwijają się ku górze. Pierwsze symptomy występują na dolnych liściach i postępują stopniowo ku górze

Cel podejmowanych działań

Celem opracowanego programu kontroli jest określenie zasad kontroli fitosanitarnych, prowadzonych pod kątem występowania bakterii *Ralstonia solanacearum* w rzece Warcie, której koryto przebiega na terenie Wielkopolski przez następujące powiaty: turecki, kolski, koniński, słupecki, wrzesiński, jarociński, średzki, śremski, poznański, obornicki, szamotulski i międzychodzki.

Biorąc pod uwagę, że bakteria *Ralstonia solanacearum* bardzo dobrze rozprzestrzenia się w wodzie, a dzikorosnące rośliny żywicielskie, takie jak psianka słodkogórz, porastające brzegi koryta Warty stanowią jej rezerwuar, konieczne jest podjęcie działań kontrolnych w ramach

3-letniego programu zwalczania bakterii i ograniczanie jej rozprzestrzeniania. Podjęte w ramach programu działania monitoringowe takie jak pobieranie próbek wody na różnych odcinkach rzeki Warty a także z jej dopływów oraz roślin psianki słodkogórz rosnących w linii brzegowej koryta rzeki umożliwią ustalenie obszaru wyznaczonego obejmującego strefę porażenia z uwzględnieniem zasięgu możliwego rozprzestrzenienia się bakterii na terytorium Wielkopolski oraz ewentualnego źródła zakażenia bakterią *Ralstonia solanacearum*.

Założeniem opracowanego programu będzie również identyfikacja podmiotów, które:

- posiadają pozwolenia na czerpanie wody z rzeki Warty przeznaczonej do nawadniania upraw roślin żywicielskich (m.in. ziemniaków, pomidorów, pelargonii);
- prowadzącą uprawę roślin żywicielskich w bezpośrednim sąsiedztwie koryta rzeki, które nie posiadają pozwoleń na czerpanie wody z rzeki Warty;
- prowadzącą uprawę innych roślin niż żywicielskie w bezpośrednim sąsiedztwie koryta rzeki Warty;
- zajmują się sortowaniem, pakowaniem i dystrybucją ziemniaków i pomidorów w powiatach, w których stwierdzono występowanie bakterii *Ralstonia solanacearum*;
- dokonywały wprowadzenia odpadów płynnych do rzeki Warty i/lub jej dopływów.

Pobranie w ramach opracowanego 3-letniego programu próbek z uprawnych roślin żywicielskich takich jak ziemniak, pomidor, pelargonie oraz próbek z płynnych odpadów w zakładach przetwórczych lub oczyszczalni ścieków umożliwi ustalenie statusu fitosanitarnego tych miejsc i dalszy nadzór nad tymi podmiotami. Jednocześnie wprowadzenie dla zidentyfikowanych podmiotów zakazu pobierania wody z rzeki Warty na całym odcinku objętym strefą porażenia przyczyni się do znacznego ograniczenia rozprzestrzenienia się bakterii *Ralstonia solanacearum*.

Zasady sprawowania nadzoru

1. Sprawowanie nadzoru fitosanitarnego, w tym wszystkie kontrole oraz próbki wody i roślin żywicielskich pobierane do badań laboratoryjnych przeprowadzane są w oparciu o wytyczne Głównego Inspektora, określające zasady i technikę pobierania próbek.
2. Proces pobierania próbek a następnie ich przechowywania jest prowadzony przy zachowaniu zasad bezpieczeństwa fitosanitarnego, w obecności posiadacza i odpowiednio potwierdzony w dokumentacji urzędowej (protokoły kontroli, protokoły pobrania próbek).
3. Pobieranie próbek wody następuje w okresie największego prawdopodobieństwa wykrycia bakterii, tj., kiedy temperatura wody przekracza 15°C.
4. Pobieranie próbek bulw ziemniaków jest przeprowadzane w dwóch terminach. Najlepszym terminem jest okres po zbiorach lub w trakcie magazynowania bulw ale dopuszcza się pobieranie próbek ziemniaków z roślin rosnących po zaschnięciu naci jak najbliżej terminu zbioru.
5. Wydanie podmiotom posiadającym pozwolenia na czerpanie wody z Warty w celu nawadniania upraw roślin żywicielskich (ziemniak, pomidor, pelargonie) decyzji administracyjnych ograniczających prawo wykorzystywania wody uznanej za zakażoną

lub prawdopodobnie zakażoną. Decyzje te będą wydawane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Obszar objęty nadzorem:

Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa określił obszar wyznaczony obejmujący strefę porażenia, w której za zakażony uznał odcinek rzeki Warty, na terenie Wielkopolski, o łącznej długości ok. 351,665 km płynącej przez powiaty: kolski, koniński, słupecki, wrzesiński, średzki, śremski, poznański, obornicki, szamotulski oraz międzychodzki.

Początek strefy stanowi działka ewidencyjna nr 300904_5.0001.AR_1.731 gdzie południowo-zachodni wierzchołek działki znajdujący się w nurcie rzeki Warta, ma współrzędne geograficzne: 52°03'56.6"N 18°43'04.3"E (52.065722, 18.717861) i jest położony na granicy 3 powiatów: kolskiego (woj. wielkopolskie), tureckiego (woj. wielkopolskie) i poddębickiego (woj. łódzkie). Brak charakterystycznych punktów w okolicy.

Koniec strefy stanowi działka ewidencyjna nr 301403_5.0003.61zlokalizowana gdzie południowo-zachodni wierzchołek działki znajdujący się w nurcie rzeki Warta, ma współrzędne geograficzne: 52°38'16.3"N 15°46'34.9"E (52.637861, 15.776361) i jest położony na granicy 2 powiatów: międzychodzkiego (woj. wielkopolskie) i międzyrzeckiego (woj. lubuskie). Brak charakterystycznych punktów w okolicy.

Zakres urzędowego nadzoru:

1. Kontrole wizualne połączone z pobieraniem próbek bulw do badań laboratoryjnych prowadzone w gospodarstwach, których pola położone są w bezpośrednim sąsiedztwie z rzeki Warty;
2. Kontrole nawadniania i opryskiwania roślin z rodziny *Solanaceae*, prowadzone u podmiotów, którym wydano decyzje ograniczające prawo do czerpania wody z zakażonego odcinka z rzeki Warty;
3. Pobieranie próbek wód powierzchniowych, z których jest czerpana woda do nawadniania i opryskiwania;
4. Pobieranie roślin *Solanum dulcamara* (psianka słodkogórz) do badań laboratoryjnych pod kątem bakterii *Ralstonia solanacearum*;
5. Inne działania w zależności od zidentyfikowanego ryzyka.

Kampania informacyjna

1. Opublikowanie na stronie internetowej Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Poznaniu komunikatu o wykryciu bakterii *Ralstonia solanacearum* w rzece Warcie ze wskazaniem objawów mogących wystąpić na roślinach żywicielskich, sposobów rozprzestrzeniania się bakterii oraz zasad profilaktyki i zaleceń skierowanych do producentów ziemniaków.

2. Opublikowanie na stronie internetowej Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Poznaniu informacji o ustaleniu zasięgu strefy porażenia.
3. Przekazanie informacji dotyczącej wykrycia *Ralstonia solanacearum* m.in. do Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, Ośrodka Doradztwa Rolniczego, Centrum Doradztwa Rolniczego, Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Poznaniu, Wielkopolskiej Izby Rolniczej, Urzędów Miast i Gmin z prośbą o jej upublicznienie na swoich stronach internetowych.
4. Przekazanie informacji o wykryciu bakterii *Ralstonia solanacearum* w rzece Warcie oraz obowiązujących zasadach fitosanitarnych podmiotom odpowiedzialnym za kontraktację produkcji ziemniaków sadzeniaków oraz ziemniaków przemysłowych.
5. Informowanie podmiotów prowadzących uprawę roślin żywicielskich na terenie powiatów, przez które przepływa rzeka Warta o wykryciu bakterii *Ralstonia solanacearum*, zasięgu strefy porażenia, roślinach żywicielskich, objawach występowania, sposobach rozprzestrzeniania się bakterii i środkach profilaktycznych.
6. Przekazanie informacji urzędом gmin, które administrują terenem, przez który przepływa rzeka Warta o wykryciu bakterii, działaniach WIORiN w Poznaniu oraz skutkach rozprzestrzeniania tego agrofaga.

Charakterystyka poszczególnych powiatów znajduje się z załącznikami do niniejszego programu kontroli.